

eerst voor een bestand had gepleit, van mening veranderen en sloeg de vredesgezinden uit elkaar. Amsterdam, Rotterdam en Medemblik verwierpen als enige het voorstel; de overige leden volgden om uiteenlopende redenen de oorlogsfactie en stemden in met een verbond. De onderhandelingen met het Spaanse Rijk raakten zo op dood spoor. Terwijl de oorlogsfactie de gehele besluitvorming in de Staten lamlegde, verlangde de gematigde meerderheid eerst vaststelling van de regering en religie in contraremonstrantse zin.

Dit deel verschaft een beter inzicht in de Hollandse machtsverhoudingen in de jaren 1628-1630 dan enig historisch werk. De wisselwerking tussen de verschillende strijdpunten en de wisselende factievorming in de Staten van Holland komen uitstekend tot hun recht. Wel moet men terdege in de gaten houden dat de teneur van de notulen van Stellingwerff aanzienlijk kan afwijken van die van Schot; dit illustreert de onoverzichtelijkheid van de besluitvorming. Het is daarbij lastig dat Stellingwerff steeds de vergaderorde volgt en Schot meestal alle deliberaties over een bepaald punt tijdens een zitting bij elkaar zet. Het zorgvuldige verwijzingsstelsel en het uitvoerige register doen het ontbreken van een notenapparaat gemakkelijk vergeten; wel moeten de gedrukte resoluties van de Staten van Holland steeds in de beschouwingen worden betrokken. De kundige bewerkster was na de voltooiing van dit deel helaas genoodzaakt de handdoek in de ring te gooien; moge haar ontijdige vertrek niet tot vertraging van de voortgang van deze bronnenpublicatie leiden!

Guido de Bruin

R. H. Hesselink, *De gevangenen uit Nambu. Een waar geschiedverhaal over de VOC in Japan* (Zutphen: Walburg pers, 2001, 256 blz., €22,46, ISBN 90 5730 130 X).

Onder de ouderwets-oudbollige titel schuilt een boek waarvan in 1992 respectievelijk 1998 al Engelstalige en Japanse versies waren gepubliceerd. Vooral de Japanse had — terecht — sterk de belangstelling getrokken. Het is toe te juichen dat het verhaal over de tot dusver bijna vergeten 'Breskens-affaire' nu ook in Nederland een breed forum krijgt. Dat is om verschillende redenen het geval. In de eerste plaats omdat Hesselink weet hoe je een prachtig verhaal vertelt. Het is hem bovendien gelukt de overbekende geschiedenis van de vroege Japans-Nederlandse betrekkingen in een verrassend nieuw perspectief te plaatsen. Zijn oorspronkelijk onderzoek en zijn originele aanpak van de thematiek liggen er aan ten grondslag. Minuscule micro-geschiedenis — zo schijnt het — vormt de kern van zijn beschouwingen. Het betreft het gevangen nemen en de vrijlating van al met al tien bemanningsleden van het schip 'Breskens' bij Yamada in Japan. *So what?*

Het jachtje was in 1643 uit Batavia vertrokken ter verkenning van de zeeroute naar het veelbelovende Tartarije in het onbekende hoge Noorden. Verlokt door mooie vrouwen was Breskens' tiental in een rustige baai ver van het huidige Tokio aan wal gegaan waar ze feest mochten vieren. In ruil voor rode Spaanse wijn kregen ze ui en prei. Maar de 'Breskens' was zwaar in overtreding. Buitenlanders mochten Japan alleen onder stringente voorwaarden en regelingen betreden. Hoewel de reglementering van dit buitenlandse beleid zijn hoogtepunt nog moest bereiken verkeerde die toen al in een vergevorderd stadium. Weldra zuchtten de schepelingen in de kerker. Hun verhoor duurde vier maanden. Daarbij liet hun gastheer — tot zijn eigen verbazing — marteling achterwege. De Portugees die het land zo nu en dan nog binnen waaide, zag zich daarentegen gepijnigd tot de dood er op volgde. Maar de tien gingen op transport naar de hoofdstad. Ze brachten het er zelfs levend van af. Na een tragikomische geschiedenis kwamen ze in 1649 nog vrij ook. Japan had geëist dat een ambassadeur uit

Nederland officieel excuus zou brengen. Listig Batavia stuurde daarop een doodzieke ondergeschikte die, zoals verhoopt, tijdens de scheepsreis naar Deshima stierf. Japan wist precies dat de schijnvertoning met een pseudo-ambassadeur was opgevoerd maar ieders gezicht en de eer van allen waren gered. Tijd voor *business as usual* dus. Een mooi verhaal.

Maar Hesselink heeft het nog veel mooier gemaakt door het incident te gebruiken als aanknopingspunt voor brede zowel diepgravende beschouwingen aangaande de Japans-Nederlandse betrekkingen. Het zeer bijzondere daarvan is, dat hij niet zoals gebruikelijk volstond met een unilaterale kijk op zaken. Zijn invalshoek is tweeledig. Hij schonk namelijk aandacht aan zowel de ingewikkelde interne Japanse geschiedenis met zijn verschuivende politieke en maatschappelijke verhoudingen als aan de niet minder ingewikkelde Nederlandse kant van de zaak. Aan beide zijden overheerste onduidelijkheid en onzekerheid. Gegeven het enorme gebrek aan wederzijdse kennis kon geen van de twee partijen de ander aanvoelen, laat staan begrijpen. Zo stonden beide partijen voor een besluitvorming waarvan ze alleen konden gissen hoe die zou uitpakken, al was het maar omdat niemand wist hoe de ene beslissing zich verhield tot de andere. Zo laat Hesselink bijvoorbeeld zien dat de buitenlandse Japanse politiek helemaal niet de vrucht is geweest van een consistent, systematisch en consequent doordacht beleid, zoals meestal wordt gezegd. Het was eerder een hap-snap gebeuren. En hetzelfde was het geval met de Nederlandse maritieme expansie, niet in de laatste plaats die van de VOC. Is geschiedenis dan niet meer dan een toevalsketen? Toch niet helemaal ! Het is Hesselinks grote verdienste dat hij dit laat zien.

P. W. Klein

J. Koolen, *Jacobus Fruytier. Een strijdvaardig vertegenwoordiger van de Nadere Reformatie* (Utrecht: De Banier, 2000, 320 blz., €17,92, ISBN 90 336 0480 9).

Jacobus Fruytier (1659-1731) was gereformeerd predikant achtereenvolgens te Aardenburg (1681), Dirksland (1688), Vlissingen (1691), Middelburg (1695) en Rotterdam (1700). Een mooie carrière voor de zoon van een Middelburgse lakenwever en -koopman, daarin overigens kennelijk flink geholpen door goede huwelijken want hij vond zijn (vier) echtgenotes vooral onder burgemeestersdochters en soortgelijken. Fruytier had in het voetiaanse Utrecht gestudeerd en was een leerling van Melchior Leydekker maar ook van Herman Witsius, met name in diens streven tot verzoening tussen de voetianen en coccejansen. Dat wil niet zeggen, dat Fruytier geen strijdbare wachter op Sions muren was! Hij was een actief bestrijder van Jacob Verschoor en zijn volgelingen de Hebreëen, die elk kerkelijk gezag en ambt ontkenden; iedere ware gelovige is profeet en moet daarom zelf de bijbel in het (Hebreeuwse) origineel bestuderen. Fruytier toonde zich ook een geharnast tegenstander van de cartesiaan Röell. Daarnaast werd hij bekend als de auteur van succesrijke pastorale werken, zoals *Gerigts-handelingen van den alderhoogsten Godt met zyn volk van Nederland* (1707), *Sions Worstelingen of historische samspraaken over de verscheide en zeer bittere wederwaardigheden van Christus' kerke* (1715) en *Salomons raad aan de jeugt* (1725).

Lezers die enigszins ingeleid zijn in de taal en denkwereld van de rechterflank van het Nederlandse calvinisme zullen na het voorgaande niet verbaasd zijn dat Fruytier in bevindelijk gereformeerd Nederland nog steeds een zekere naam bezit, zoals bijvoorbeeld een naar hem vernoemde reformatorische scholengemeenschap kan bewijzen. Ook de recente biografie van J. Koolen, emeritus Nederlands hervormd predikant, is met name op die lezersgroep gericht. Koolens boek geeft in de eerste plaats een schets van Fruytiers levensloop, inclusief korte